

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА
ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ
В ЦИФРОВУ ЕПОХУ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 2

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 2. – 684 с.
ISBN 978-617-8763-16-9**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-16-9

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

СЕКЦІЯ 17. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЕЛЬНОГО, ЕКОЛОГІЧНОГО ТА ЕНЕРГЕТИЧНОГО ПРАВА

Харитонова Тетяна Євгенівна

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПОГЛЯД НА ПРАВО КОРИСТУВАННЯ ЧУЖОЮ ЗЕМЕЛЬНОЮ ДІЛЯНКОЮ
ДЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПОТРЕБ 285

Григор'єва Христина Антонівна

ЗОНИ ПРИСКОРЕНОГО РОЗВИТКУ ВДЕ В УКРАЇНІ: ПРАВОВІ ПЕРСПЕКТИВИ 287

Заверюха Марина Михайлівна

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЛІСОВИХ ВІДНОСИН: Е-ЛІСОРУБНИЙ КВИТОК ЯК
ІНСТРУМЕНТ ПРОЗОРОСТІ ТА КОНТРОЛЮ 289

Канівець Людмила Анатоліївна

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЙ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ
ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ 292

Karyna Karakhanian

NATIONAL AND INTERNATIONAL ASPECTS OF SUPPORT FOR UKRAINE'S ENERGY SECTOR IN
THE CONTEXT OF WAR 296

Платонова Євгенія Олегівна

ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ ЕНЕРГЕТИКИ 298

Чумаченко Інна Євгенівна

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЕКОСИСТЕМНОГО ВИМІРУ ЛІСОВИХ ПРАВОВІДНОСИН 301

Березін Сергій Людвигович

ДРУГИЙ ЕТАП ГІДРОМЕЛІОРАТИВНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ: ОКРЕМІ ПРАВОВІ
НОВЕЛИ 304

Лабунський Микола Володимирович

ОСОБЛИВОСТІ ВПОРЯДКУВАННЯ ЕМФІТЕВЗИСУ В УМОВАХ ВІЙНИ 307

Поліщук Єгор Сергійович

ЗАСТОСУВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ПРОЦЕДУР У МЕХАНІЗМІ ЗАХИСТУ ПРАВ НА ЗЕМЛЮ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 311

СЕКЦІЯ 18. ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

Шамша Ігор Володимирович

ЩО ТАКЕ ДУША? 314

Єременко Олександр Михайлович

ДОБРОЧЕСНІСТЬ В АНТИЧНОМУ ТА НОВОЄВРОПЕЙСЬКОМУ РОЗУМІННІ: VIRTUS, ARETÈ
І МОРАЛЬНА ЧЕСНОТА 317

Смазнова Ірина Сергіївна

АЛГОРИТМІЧНИЙ ІНТЕРПРЕТАНТ І ТРАНСФОРМАЦІЯ КОМУНІКАТИВНИХ ОСНОВ ПРАВА
В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ 319

Капустіна Надія Борисівна

ЦИФРОВА ДЕРЖАВА ЯК ФОРМА СОЦІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА 323

Крижановська Тетяна Олександрівна

ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «СУСПІЛЬНА СТІЙКІСТЬ»: СОЦІАЛЬНО-
АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ВИМІР 325

Токар Людмила Вікторівна

ПАРАДОКС АБДУКЦІЇ 328

Польовий Святослав Сергійович

ЕТИЧНИЙ ВИМІР НАРАТИВУ 331

Скриннік Руслан Алізамінович

ФАТАЛІЗМ ТА ВОЛОНТАРИЗМ В ІСТОРИЧНОМУ ПРОЦЕСІ 333

Таким чином, е-лісорубний квиток виступає не лише інструментом дозвільного характеру, а й важливим елементом сучасної системи електронного врядування, що забезпечує стаке управління лісовими ресурсами та підвищення екологічної безпеки держави.

Список використаних джерел:

1. Заверюха М. М. Діджиталізація лісових відносин в умовах воєнного стану. *«Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права»*. 2024. № 1. С. 145-149. DOI: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2024.1.24>
2. Видача спеціального дозволу на спеціальне використання лісових ресурсів – лісорубний квиток. URL: <https://eco.gov.ua/services/otrimannya-lisorubnogo-kvitka> (дата звернення 28.03.2026)
3. Порядок реалізації експериментального проекту щодо видачі спеціального дозволу на спеціальне використання лісових ресурсів (лісорубного квитка) в електронній формі: затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 травня 2025 р. № 625. *Офіційний вісник України*. 2025. № 51. Ст. 3506.
4. Лісовий кодекс України: прийнятий 21 січня 1994 року в редакції Закону від 8 лютого 2006 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 21. Ст. 170.
5. Про врегулювання питань щодо спеціального використання лісових ресурсів: постанова Кабінету Міністрів України від 23 травня 2007 р. № 761. *Офіційний вісник України*. 2007. № 39. Ст. 1550.
6. Цифровізація лісового сектору забезпечує прозорість роботи. URL: <https://forest.gov.ua/news/tsyfrovizatsiia-lisovoho-sektoru-zabezpechuie-prozorist-roboty> (дата звернення: 28.03.2026)

Ключові слова: цифровізація, е-лісорубний квиток, лісові відносини, ліс, воєнний стан, лісове законодавство, охорона лісів, захист лісів, державне управління.

Key words: digitization, e-logging permit, forest relations, forest, martial law, forest legislation, forest conservation, forests protection, public administration.

Канівець Людмила Анатоліївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри земельного, екологічного та енергетичного права, кандидат
юридичних наук, доцент*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЙ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

Російська воєнна агресія, обраний державою євроінтеграційний курс розвитку і обумовлена ним необхідність виконання Україною міжнародних зобов'язань з охорони довкілля актуалізують питання створення ефективної системи природоохоронних територій, підґрунтям якої є розробка і впровадження діе-

вих правових механізмів, що сприятимуть збереженню і відновленню природних екосистем у контексті наявних викликів.

Характеризуючи довоєнний стан природоохоронних територій в Україні, серед наявних проблем особливо гострою визначалася проблема недостатності частки земель природно-заповідного фонду в Україні, що є значно меншою ніж у більшості держав Європейського Союзу, де частка таких земель становить у середньому 21 % їх площі. У зв'язку з чим однією зі стратегічних цілей, на досягнення якої спрямована державна екологічна політика, проголошено забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України, серед завдань якого – збільшення та розширення територій природно-заповідного фонду [1].

Починаючи з 2022 р. і по нині (початок 2026 р.) законодавцем ініційовано зміни до чинного законодавства, у тому числі до Закону України «Про природно-заповідний фонд України», що, як вбачається, мають за мету приведення у відповідність системи правової охорони природоохоронних територій сучасним вимогам і викликам, що пов'язані з впровадженням правового режиму воєнного стану, необхідністю врахування наслідків повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України, її впливу на природоохоронні території, їх збереження і відновлення.

Передусім потребує аналізу прийнятий 24.02.2023 р. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту державного кордону України», у відповідності до вимог якого Закон України «Про природно-заповідний фонд України» доповнено Розділом XII «Перехідні положення», що передбачає зміну меж, категорії та скасування статусу територій та об'єктів природно-заповідного фонду задля будівництва, облаштування та утримання інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків тощо у межах прикордонної смуги [2]. У зв'язку з чим, згідно ст. 46-2 Земельного кодексу України, передбачено процедуру вилучення земель територій та об'єктів природно-заповідного фонду вздовж лінії державного кордону та їх передачу військовим частинам Державної прикордонної служби України для зазначених цілей. Період дії зазначених законодавчих нововведень обмежено періодом дії воєнного стану в Україні чи в окремих її місцевостях та протягом одного року з дня його припинення чи скасування.

Так у подальшому, у відповідності до зазначених законодавчих нововведень, задля забезпечення національної безпеки, дотримання режиму державного кордону указом Президента України № 845/2024 від 05.12.2024 р. прийнято рішення про зміну меж Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника шляхом вилучення зі складу його території земельних ділянок шириною 45 метрів уздовж лінії державного кордону України загальною площею 695,2 га і передачею їх у постійне користування військовим частинам Державної прикордонної служби України задля будівництва, облаштування та утримання інженерно-технічних та фортифікаційних споруд тощо. Загальну площу території Чорнобильського заповідника визначено у розмірі 226269,5 га [3].

З одного боку, зазначені законодавчі ініціативи мали за мету забезпечення державної безпеки та захист державного кордону, належного реагування на можливі порушення законодавства про державний кордон України. З-іншого, через наявні ризики для природоохоронних об'єктів, їх можливе знищення, не віднайшли належної підтримки серед вчених-екологів і громадськості. Ще на етапі розробки законопроекту серед дослідників акцентувалась увага на можливих ризиках для природоохоронних територій внаслідок привнесення таких законодавчих новел. У даному контексті фактично йдеться про загрозу знищення значних територій таких відомих національних природних парків як Шацький, «Прип'ять-Стохід», Нобельський, «Деснянсько-Старогутський», «Дворічанський», «Гетьманський» та інших, Карпатського біосферного заповідника, Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника, Рівненського та Поліського природних заповідників. Загалом до 3 % природно-заповідного фонду України, приблизно 65 тис. гектарів територій та об'єктів ПЗФ – лише на кордоні з білоруссю [4]. Не можна не погодитися, що ефективне забезпечення захисту і оборони державного кордону потребує будівництва фортифікаційних споруд відповідно до сучасних уявлень військово-інженерної науки, де буде їх найбільша ефективність з військової точки зору, а не просто в 2-х кілометровій смузі вздовж кордону. Одним із пріоритетних завдань при облаштуванні мережі фортифікацій має бути збереження заболочених та заліснених територій на кордоні з рф і білоруссю, особливо в межах заповідних об'єктів [5].

08.01.2025 р. прийнято Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про природно-заповідний фонд України» щодо забезпечення збереження територій та об'єктів природно-заповідного фонду та розширення їх класифікації» [6], ключова роль у якому, на наш погляд, відведена нововведенням щодо процедури скасування та зміни охоронних зон територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого та загальнодержавного значення за рішенням Верховної Ради АРК, обласних, Київської та Севастопольської міських рад за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері охорони довкілля, на підставі відповідного експертного висновку (ч. 3 ст. 53 Закону України «Про природно-заповідний фонд України»). Законодавчими приписами створено ризики для заповідних територій, що також можуть мати наслідком зменшення їх площі.

І нарешті, Закон України за № 4777-IX від 10.02.2026 р, що набув чинності 11.03.2026 р, спрямований на стимулювання розвитку відновлюваної енергетики. Зазначеним Законом Розділ XII «Перехідні положення» Закону України «Про природно-заповідний фонд України» доповнено п. 2, що передбачає можливість зміни меж, категорії та скасування статусу територій та об'єктів природно-заповідного фонду, розташованих у зоні відчуження та зоні безумовного (обов'язкового) відселення, у разі здійснення у їх межах будівництва, реконструкції, облаштування ліній електропередачі шириною, передбаченою проектною документацією, за інвестиційним проектом у сфері енергетики, що визначений

пріоритетним для держави відповідно до розпорядчих актів Кабінету Міністрів України [7].

Проведений аналіз засвідчує, що питання збереження територій та об'єктів природно-заповідного фонду так і не стали пріоритетними у процесі реалізації державної політики в Україні. У тому числі і у складних умовах воєнних дій, коли такі питання є особливо чутливими і важливими. Привнесені законодавчі новели фактично не забезпечують створення ефективного механізму охорони заповідних територій, їх збереження, відновлення. Натомість створюють ризики знищення цінних природних територій, ризики невиконання взятих державою міжнародних зобов'язань щодо їх охорони. Усе це у сукупності вимагає здійснення виваженої державної політики з забезпечення пріоритетності питань захисту таких територій та удосконалення чинного законодавства.

Список використаних джерел:

1. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28.02.2019 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 16. Ст. 70.

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту державного кордону України: Закон України від 24.02.2023 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 61. Ст. 199.

3. Про зміну меж території Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника : Указ Президента України від 05.12.2024 р. № 835/2024. *Офіційний вісник України*. 2025. № 1. Ст. 32.

4. Баран С., Кученко Б. Чи будуть збережені заповідні території на кордоні з ворожими державами: погляд крізь призму міжнародного законодавства. URL: <https://epl.org.ua/environment/chy-budut-zberezhenni-zapovidni-terytoriyi-na-kordoni-z-vorozhyemy-derzhavamy-poglyad-kriz-pryzmu-mizhnarodnogo-zakonodavstva/>.

5. Закликаємо не знищити заповідні території та не допомогти ворогові під час планування оборонних споруд на кордоні. Фортифікація чи сумнівний бізнес?: деякі застереження щодо законопроекту № 7475. URL: <https://epl.org.ua/announces/zaklykayemo-ne-znyshhyty-zapovidni-terytoriyi-ta-ne-dopomogty-vorogovi-pid-chas-planuvannya-oboronnyh-sporud-na-kordoni/>.

6. Про внесення змін до Закону України «Про природно-заповідний фонд України» щодо забезпечення збереження територій та об'єктів природно-заповідного фонду та розширення їх класифікації : Закон України від 08.01.2025 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2025. № 28. Ст. 92.

7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функціонування енергетичних ринків, конкурентних умов виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії та посилення енергетичної стійкості : Закон України від 10.02.2026 р. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/4777-20>.

Ключові слова: екологічні правовідносини, екологічне законодавство, державна екологічна політика, правовий режим територій та об'єктів природно-заповідного фонду, збереження територій та об'єктів природно-заповідного фонду, правовий режим воєнного стану.

Key words: environmental legal relations, environmental legislation, state environmental policy, legal regime of territories and objects of the nature reserve fund, preservation of territories and objects of the nature reserve fund, martial law legal regime.

Karyna Karakhanian

National University «Odesa Law Academy»,

*Associate Professor of the Department of Land, Environmental and Energy Law,
PhD, Associate Professor*

NATIONAL AND INTERNATIONAL ASPECTS OF SUPPORT FOR UKRAINE'S ENERGY SECTOR IN THE CONTEXT OF WAR

Since the start of Russia's full-scale war against Ukraine, the country's energy sector has become one of the main targets of constant attacks and destruction. Since 24 February 2022, all thermal power stations, hydroelectric power stations and 20 combined heat and power plants under Ukrainian control have been hit. Key energy facilities, in particular the Kakhovka and Dnipro hydroelectric power stations, have been completely destroyed. Facilities in the Kharkiv region have suffered significant damage: the Zmiiv Thermal Power Station and the Kharkiv Thermal Power Station have been almost completely destroyed. The Trypil'ska Thermal Power Station in the Kyiv region has also effectively been lost. Another significant blow to Ukraine's energy sector was the loss of control over the Zaporizhzhia Nuclear Power Plant and the occupation of the Vuhlehirsk, Zaporizhzhia, Kurakhiv and Luhansk thermal power plants. As a result, the energy sector had suffered direct losses of \$14.6 billion. Indirect losses due to lost revenue, rising electricity prices and operational disruptions caused by power cuts amounted to \$43.1 billion.

The above indicates the existence of a real threat to the country's energy security, which is one of the key components of national security. A significant electricity shortage could lead to irreversible socio-economic and political consequences. All this confirms the relevance of the chosen research topic, as stimulating and supporting the recovery of the energy sector is currently one of the most important areas of state policy.

Indeed, it is state and private initiatives that have helped to reduce the deficit in the energy sector, but it is impossible to fully restore the infrastructure quickly. Support for the sector must be comprehensive in nature, namely through the implementation of state programs and the attraction of private investment. At the same time, the financial component of implementing state initiatives is heavily dependent on foreign aid and international cooperation.

In recent years, efforts to maintain energy infrastructure and enhance energy resilience have focused on the following key areas: